

Vergaderjaar 1999–2000

25 674

Millenniumvraagstuk

Nr. 65

¹ Samenstelling:

Leden: Schutte (GPV), Te Veldhuis (VVD), ondervoorzitter, De Cloe (PvdA), voorzitter, Van den Berg (SGP), Van de Camp (CDA), Scheltema-de Nie (D66), Van der Hoeven (CDA), Van Heemst (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), Dankers (CDA), Hoekema (D66), Rijpstra (VVD), Cornielje (VVD), O.P.G. Vos (VVD), Rehwinkel (PvdA), Luchtenveld (VVD), Rietkerk (CDA), Wagenaar (PvdA), De Boer (PvdA), Duijkers (PvdA), Verburg (CDA), Halsema (GroenLinks), Kant (SP), Balemans (VVD).
Plv. leden: Rouvoet (RPF), Van Beek (VVD), Zijlstra (PvdA), Ravestein (D66), Van Wijmen (CDA), Augusteijn-Esser (D66), Balkenende (CDA), Barth (PvdA), Gortzak (PvdA), Rabbae (GroenLinks), Wijn (CDA), Dittrich (D66), Cherribi (VVD), Nicolai (VVD), Van den Doel (VVD), Van Oven (PvdA), Brood (VVD), Apostolou (PvdA), Eurlings (CDA), Kuijper (PvdA), Belinfante (PvdA), Mosterd (CDA), Van Gent (GroenLinks), Poppe (SP), Essers (VVD).

² Samenstelling:

Leden: Blaauw (VVD), Weisglas (VVD), Van den Berg (SGP), Ter Veer (D66), Van Middelkoop (GPV), Apostolou (PvdA), Voorhoeve (VVD), Hillen (CDA), Valk (PvdA), Verhagen (CDA), ondervoorzitter, Hessing (VVD), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Hoekema (D66), Marijnissen (SP), M.B. Vos (GroenLinks), Dijksma (PvdA), Van den Doel (VVD), Koenders (PvdA), De Boer (PvdA), voorzitter, Van der Knaap (CDA), Ross-van Dorp (CDA), Karimi (GroenLinks), Bussemaker (PvdA), Timmermans (PvdA), Wilders (VVD).
Plv. leden: Dijkstal (VVD), Van Baalen (VVD), De Graaf (D66), Van 't Riet (D66), Rouvoet (RPF), Belinfante (PvdA), Patijn (VVD), Visser-van Doorn (CDA), Zijlstra (PvdA), Eurlings (CDA), Cherribi (VVD), De Haan (CDA), Scheltema-de Nie (D66), Van Bommel (SP), Harrewijn (GroenLinks), Gortzak (PvdA), Remak (VVD), Albayrak (PvdA), Van Oven (PvdA), Van den Akker (CDA), Leers (CDA), Rosenmüller (GroenLinks), Duivesteijn (PvdA), Feenstra (PvdA), Balemans (VVD).

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 19 november 1999

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties¹, de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken², de vaste commissie voor Economische Zaken³ en de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport⁴ hebben op 3 november 1999 overleg gevoerd met minister Jorritsma-Lebbink van Economische Zaken, minister Van Boxtel voor Grote Steden- en Integratiebeleid, minister Borst-Eilers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, staatssecretaris Benschop van Buitenlandse Zaken en staatssecretaris G.M. de Vries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over:

- **het rapport van de Algemene Rekenkamer d.d. 20 april 1999 inzake aanpak millenniumvraagstuk en sociale zekerheid (26 486, nr. 2);**
- **de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 27 augustus 1999 inzake de bescherming van de consument i.v.m. het boeken van reizen rond de komende jaarwisseling (25 674, nr. 52);**

³ Samenstelling:

Leden: Blaauw (VVD), Biesheuvel (CDA), voorzitter, Witteveen-Hevinga (PvdA), Leers (CDA), Voûte-Droste (VVD), ondervoorzitter, Rabbae (GroenLinks), Hessing (VVD), Giskes (D66), Marijnissen (SP), Crone (PvdA), Van Dijke (RPF), M.B. Vos (GroenLinks), Van Zuijlen (PvdA), Augusteijn-Esser (D66), Hofstra (VVD), Van Walsem (D66), Wagenaar (PvdA), Stroeken (CDA), De Boer (PvdA), Van den Akker (CDA), Geluk (VVD), Verburg (CDA), Bos (PvdA), Blok (VVD), Hindriks (PvdA).
Plv. leden: Verbugt (VVD), Atsma (CDA), Kalsbeek (PvdA), Wijn (CDA), Klein Molekamp (VVD), Vendrik (GroenLinks), Kamp (VVD), Van den Berg (SGP), Poppe (SP), Kuijper (PvdA), Van Middelkoop (GPV), Van der Steenhoven (GroenLinks), Schoenmakers (PvdA), Bakker (D66), Van Baalen (VVD), Schimmel (D66), Herrebrugh (PvdA), Van der Hoeven (CDA), Smits (PvdA), De Haan (CDA), Van Beek (VVD), Schreijer-Pierik (CDA), Koenders (PvdA), Udo (VVD), Hamer (PvdA).

⁴ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Swildens-Rozendaal (PvdA), ondervoorzitter, Bijleveld-Schouten (CDA), Middel (PvdA), Essers (VVD), voorzitter, Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), Dankers (CDA), Oudkerk (PvdA), Lambrechts (D66), Rijpstra (VVD), Rouvoet (RPF), Van Vliet (D66), Van Blerck-Woerdman (VVD), Passtoors (VVD), Eisses-Timmerman (CDA), Arib (PvdA), Gortzak (PvdA), Hermann (GroenLinks), Buijs (CDA), Atsma (CDA), Spoelman (PvdA), Kant (SP), E. Meijer (VVD), Van der Hoek (PvdA), Blok (VVD).
Plv. leden: Van 't Riet (D66), Rehwinkel (PvdA), Eurlings (CDA), Apostolou (PvdA), Örgü (VVD), Van Gent (GroenLinks), Van de Camp (CDA), Noorman-den Uyl (PvdA), Ravestein (D66), Weekers (VVD), Schutte (GPV), Schimmel (D66), Terpstra (VVD), Udo (VVD), Visser-van Doorn (CDA), Duijkers (PvdA), Belinfante (PvdA), Harrewijn (GroenLinks), Ross-van Dorp (CDA), Th.A.M. Meijer (CDA), Smits (PvdA), Marijnissen (SP), O.P.G. Vos (VVD), Hamer (PvdA), Cherribi (VVD).

- **het rapport van de Algemene Rekenkamer d.d. 2 september 1999 inzake aanpak millenniumvraagstuk en veiligheid (26 715, nr. 2);**
- **de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 9 september 1999 inzake de stand van zaken m.b.t. het niet verlengen van aansprakelijkheidsverzekeringen van IT-bedrijven door een aantal verzekeraars (25 674, nr. 54);**
- **de brief van de minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 10 september 1999 inzake nadere informatie over de millenniumoefening die in de nacht van 8 en 9 september 1999 is gehouden (25 674, nr. 53);**
- **de brief van de minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid d.d. 5 oktober 1999 inzake de achtste voortgangsrapportage over de aanpak van het millenniumprobleem bij de overheid (25 674, nr. 57);**
- **de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 5 oktober 1999 inzake een voortgangsrapportage over de lopende activiteiten tot en met eind augustus 1999 van het millenniumplatform (25 674, nr. 58);**
- **de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 5 oktober 1999 inzake eindrapport energiesector (25 674, nr. 59);**
- **de brief van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 5 oktober 1999 inzake rapportages betreffende het millenniumplan vitale zorg (25 674, nr. 60);**
- **de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 29 oktober 1999 inzake onderzoek door PA Consulting Group: Stand van zaken bij de aanpak van het millenniumprobleem in Nederland.**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Overleg met de minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid, de minister van Economische Zaken en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Vragen en opmerkingen uit de commissies

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA) merkte op dat de publiekscampagne van de afgelopen zomer een vervolg moet krijgen. Speelt de commissie-Alders daar een rol in? Burgers moeten tijdig weten wat in hun regio wel of niet werkt. Als zij dat pas half december te horen krijgen, bestaat het gevaar dat Nederland meegaat op een paniekgolf veroorzaakt door de buitenlandse media. Hoewel de minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid (GSI) de gemeenten niets dwingend kan opleggen, verzocht zij hem uiteen te zetten hoe de burgers op gemeentelijk en regionaal niveau te weten kunnen komen wat het wel of niet doet. Hoe wordt dit met een goede toonzetting door de autoriteiten gecoördineerd? Die toonzetting is heel belangrijk. Er moet geen paniek worden gezaaid, maar er mag ook niets verdoezeld worden. Er moeten scenario's klaarliggen, als in andere landen wel paniek ontstaat.

Uit het onderzoek van PA Consulting blijkt dat lang niet alle (grote) bedrijven noodplannen hebben gemaakt. Welke grote bedrijven zijn dit? Aangezien de millenniumoefening in de nacht van 8 op 9 september enkele manco's aan het licht heeft gebracht, moeten de noodplannen nog een keer getest worden. Waar en wanneer gaat dat gebeuren? Deze oefening dient in alle openbaarheid plaats te vinden. Mevrouw Wagenaar was geschrokken van de mededeling dat de tijd voor een grootscheepse uitbreiding van het aantal aansluitingen op het noodnet ontbreekt. Toch moet dit probleem worden opgelost. Hoe staat het met het GSM-noodnet?

Bij calamiteiten worden bestuurders immers vaak per GSM gewaarschuwd.

De minister voor GSI schrijft in zijn brief van 25 oktober dat de burge-meesters erop zijn gewezen dat het zinvol is een noodmeldpunt in te richten voor burgers met acute hulpvragen. Is dit inmiddels in gang gezet? Hoe komen burgers dat te weten? Als gemeenten weigeren daaraan mee te werken, wil de minister dan in zijn laatste rapportage aangeven welke gemeenten in gebreke zijn gebleven?

In verband met de voedselvoorziening vroeg mevrouw Wagenaar of de captains of food zich al dan niet millenniumbestendig hebben verklaard. Het kabinet heeft onlangs een rampoefening gehouden, waarbij coördinatieproblemen zijn gebleken. Wat is er precies misgegaan? Kan het kabinet nog voor het kerstreces meedelen, hoe het met de topambtenaren deze problematiek denkt op te lossen?

Hoewel er waarschijnlijk geen problemen zijn te verwachten met de Nederlandse luchtvaart, wilde mevrouw Wagenaar graag geïnformeerd worden over de internationale stand van zaken, met name over de luchtverkeersleiding.

Zij stelde het zeer op prijs dat de minister van Economische Zaken met de Fenit en het Verbond van verzekeraars in overleg is getreden over de aansprakelijkheidsverzekering van IT-bedrijven in verband met de millenniumproblematiek. Hoewel de gekozen oplossing werkbaar lijkt, vroeg zij zich af of het niet verstandig is een geschillencommissie in het leven te roepen, waaraan alle partijen deelnemen.

Is de politiesterkte tijdens de oudejaarsnacht voldoende bij ongeregelheden? Worden er plunderingen verwacht of grote manifestaties?

Het was mevrouw **Augusteijn-Esser** (D66) nog steeds niet duidelijk waar elke burger, ook na het uitbrengen van de millenniumkrant, terecht kan als hij nog vragen heeft. Is ervoor gezorgd dat ook de vragen van het laatste moment snel kunnen worden beantwoord en opgelost?

Zij sloot zich aan bij de vragen van mevrouw Wagenaar over de IT-bedrijven.

De millenniumplatforms beschikken over een grote, opgebouwde expertise. De databestanden zijn opgeschoond en up to date. Het leek mevrouw Augusteijn verstandig de expertise en de bestanden inzetbaar te houden. Wat wordt er gedaan met de spin-off?

Mevrouw Augusteijn wees erop dat op 1 januari 2000 enkele nieuwe wetten van kracht worden. Het ministerie van SZW heeft de invoering van enkele wetten opgeschort. Is er voor de wetten die per 1 januari in werking behoren te treden, iets dergelijks bedacht? Zo niet, is er dan voldoende zekerheid dat alles goed zal verlopen? De extra werkdruk zal zo groot zijn dat men door opschorting van de wetgeving tegen de grenzen van de mogelijkheden kan aanlopen.

Internet lijkt zeer kwetsbaar voor ontregelingen, met name door de koppeling van gegevensbestanden en het gevaar van sluipenderwijs verspreiding over het net. Welke mogelijkheid is er het internet daartegen te beschermen? Zou het gevolgen kunnen hebben voor de overheidsinformatie op het net?

De millenniumoefening in september is uitgebreid geëvalueerd. Daaruit kan geconcludeerd worden dat niet zozeer de capaciteit van het nationale noodnet, maar het aantal aansluitingen bij de deelnemers onvoldoende is. Uitbreiding van het aantal aansluitingen lijkt niet mogelijk, omdat daarvoor niet genoeg tijd meer is. De oplossing ligt in het stroomlijnen en verbeteren van de bestaande communicatieafspraken. Zij verzocht staatssecretaris De Vries mee te delen welke maatregelen sinds de oefening zijn genomen om voor de millenniumwisseling de zaken op orde te hebben.

Mevrouw Augusteijn vond het een griezelige gedachte dat niet valt uit te sluiten dat tijdens de komende jaarwisseling het alarmnummer 112

moeilijk bereikbaar blijkt te zijn. Welke oplossing heeft de staatssecretaris daarbij voor ogen?

De energiesector heeft het millenniumvraagstuk goed aangepakt. Dat geldt echter niet voor de energiedistributie. Kan de minister van EZ zeggen of dat gevolgen heeft voor de levering aan de kleinverbruikers? Worden de aanbevelingen door de energiesector opgevolgd?

Het verwonderde mevrouw Augusteijn dat de kerncentrale Borssele in overleg met de kernfysische dienst, niet heeft meegedaan aan de generale millenniumrepetitie in overleg, omdat het vooruitzetten en weer terugdraaien van de klok waarschijnlijk problemen oplevert. Hoe zeker is het dat bij de kerncentrale alles in orde is, nu men niet heeft kunnen testen?

De heer **Cherribi** (VVD) merkte op dat de verworven digitale inzichten, strategische databestanden, regionale samenwerkingsafspraken en nieuwe kennisnetwerken de bijvangst zijn van de integrale millenniumaanpak. Drie jaar geleden was het risico van een millenniumcatastrofe nog levensgroot, maar nu is dat veel kleiner. De onderhoudsachterstand is grotendeels ingehaald en de controle is toegenomen. Daardoor hebben de burgers meer vertrouwen gekregen in de aanpak van de overheid. De integrale aanpak door de overheid met een coördinerend minister lijkt te hebben gewerkt. Of dat inderdaad zo is, moet blijken tijdens het millenniumweekend. Die onzekerheid blijft tot 29 februari 2000.

De heer Cherribi wees op de ketenproblematiek rond de Oost-Europese kerncentrales en -wapens, hoewel daarvan in de rapportages geen gewag wordt gemaakt. Hoe zit het met de onveilige vluchten van niet-millenniumbestendige luchtvaartmaatschappijen? Hoe kan de minister voor GSI voorkomen dat zij over Nederland vliegen? Wanneer gaat een eventueel vliegverbod in en geldt dat voor het hele Nederlandse luchtruim?

De heer Cherribi sprak er zijn bezorgdheid over uit dat uit de test met het nationale noodnet blijkt dat menselijk falen een risico blijft vormen. Van de gemeenten zit 70% in de testfase, 20% beschikt over veilige hard- en software en een derde tot de helft beschikt noch over een binnen-gemeentelijk, noch over een regionaal noodplan voor de openbare orde en veiligheid.

De heer Cherribi wees op mogelijke onverwachte problemen, zoals het Crouch/Echlineffect. Beide onderzoekers ontdekten dat na wat langer proefdraaien met gangbare testen alsnog de computertijd en -datum op hol slaan. In Nederland heet dit het tijd-datuminstabiliseringseffect (TD-effect). Wordt daarmee in Nederland al rekening gehouden? Inzetbaarheid, bereikbaarheid en beschikbaarheid van politie- en hulpdiensten tijdens het millenniumweekend zijn vereist. Verscherpt toezicht blijft tot schrikkelag 2000 noodzakelijk. Hoe continueert de minister voor GSI dat toezicht na het millenniumweekend en hoelang blijft hij nog actief als coördinerend minister? De heer Cherribi complimenteerde de minister met de ongebruikelijk intensieve mushawara met de Tweede Kamer.

Omdat optimale bereikbaarheid en beschikbaarheid van politiebureaus en -posten gewenst is, vroeg de heer Cherribi of alle meldingspunten openblijven. Is de toegankelijkheid voor burgers en bedrijven verzekerd? De minister spreekt over ongebruikelijke kanalen zoals bejaardenoord en brandweerkazernes. Hoe en wanneer wordt de bevolking daarover ingelicht?

Kan het nationale noodnet contact maken met GSM's? Welke kunstgrepen zijn daarvoor nodig? Hoe beoordeelt de minister toestand en toekomst van het noodnet?

De heer Cherribi benadrukte dat de door de platforms verworven kennis over digitale rampenbestrijding de bijvangst is van de millenniumaanpak vanwege de grote waarde voor efficiënte ondersteuning en uitbreiding van het Nederlandse ICT-bestel. Hoe kan deze bijvangst worden geherin-

vesteerd in ICT-stimulering? Houdt het platform geld over? Is voor ICT-stimulering geld beschikbaar op de departementen? De verkregen kennis moet benut worden voor de verdere digitalisering van het maatschappelijk bestel. Deze digitalisering is kostbaar, kwetsbaar, maar onafwendbaar. Een integrale aanpak, concrete doeleinden en streefdata zijn geboden.

Om deze redenen bepleitte de heer Cherribi het platformstelsel een nieuwe doelstelling te geven, te weten digitale intensivering, en daarvoor een coördinerend minister voor ICT-zaken te benoemen. Gelden die overblijven na de aanpak van het millenniumvraagstuk moeten worden geherinvesteerd in versnelde digitalisering van het bestel.

De heer **Wijn** (CDA) merkte op bij de aanpak van de millennium-problematiek dubbele gevoelens te hebben over de enerzijds sussende woorden dat het wel goed komt, terwijl anderzijds de tijd dringt om de resterende problemen op te lossen. Zijn er prioriteiten die bij voorrang opgelost moeten worden? De discussie over wat er na 1 januari met de platforms moet gebeuren, is weliswaar belangrijk, maar prematuur, hoewel Nederland nog veel moet doen aan digitale veiligheid.

De Algemene Rekenkamer is na de audits van de politiekorpsen Rotterdam en het Gooi niet onverdeeld optimistisch over hun millenniumbestendigheid. Wellicht moeten er aanvullende maatregelen getroffen worden. Welke zijn dit? Neemt de regering voor alle 25 korpsen zelf de volledige verantwoordelijkheid voor de millenniumbestendigheid?

Wat zijn de resultaten van de audit van het Korps landelijke politiediensten (KLPD)? Kunnen de bewindslieden tevens ingaan op de stand van zaken in de brandweerregio's?

De heer Wijn sloot zich aan bij de vragen over het alarmnummer 112, het nationale noodnet en de aansluiting daarop. Moet er een alternatief alarmnummer komen? De constatering dat bij de coördinatie van de crisisbeheersing in een aantal gevallen de binnen de wettelijke kaders bestaande afspraken over bevoegdheden en verantwoordelijkheden, met name die tussen burgemeester, coördinerende burgemeesters en commissarissen van de koningin, nadere uitwerking behoeft, zag de heer Wijn niet terug in de aanbevelingen. Hij verzocht de bewindslieden daarop te reageren.

De Algemene Rekenkamer constateert dat op het gebied van sociale zaken een wat rooskleurig beeld wordt geschetst, met name over de gemeentelijke sociale diensten. 20% van de gemeenten blijft op dat terrein achter. Het implementeren en maken van noodplannen mag van de Rekenkamer niet worden uitgesteld. Neemt de regering de verantwoordelijkheid op zich voor het functioneren van alle gemeentelijke sociale diensten? Het landelijk millenniumplatform heeft in de NRC van 24 september aangegeven dat het aanraadt te oefenen met een noodplan voor de Rotterdamse haven. Wordt die suggestie overgenomen?

De heer Wijn informeerde naar de distributie door de energiesector in verband met de millenniumproblematiek. Er is een oefening gehouden. Kan de minister van EZ daar iets meer over zeggen?

De heer Wijn maakte zich zorgen over de kerncentrales. De regering zegt dat er te weinig informatie is, maar dat alles in orde lijkt. In diezelfde NRC van 24 september staat een tabel waaruit blijkt dat bij de kerncentrales nog heel veel onbekend is. De regering kan acht weken voor de millenniumovergang niet volstaan met te zeggen dat er te weinig informatie is, maar dat het wel in orde lijkt te zijn.

De heer Wijn sloot zich aan bij de vragen over de luchtvaart. In verband met management of public confidence vroeg hij hoe de nieuwe adviezen eind november gecommuniceerd zullen worden. Waar kunnen burgers de komende weken met hun vragen terecht? Is er niets aan de hand of moeten zij hamsteren?

De effecten van pro-actief optreden in bredere zin benoemde de heer Wijn als premillenniumproblematiek. Wat gebeurt er als veel bedrijven op voorhand overschakelen op noodstroomvoorziening? Dat kan een probleem opleveren voor de elektriciteitsvoorziening. Moet bedrijven aangeraden worden, de stroom niet uit te schakelen? Ook kan op early warning sites straks gezien worden, wat er gebeurt tijdens de millennium-overgang. De directeur van het landelijk millenniumplatform vroeg zich af of die waarschuwing in de laatste paar uur wel zin heeft. Het zou wel eens averechts kunnen werken. Wil de minister voor GSB daarop reageren? De heer Wijn constateerde dat complimenten voor de aanpak van het millenniumvraagstuk prematuur zijn. De inspanning is mooi, maar het gaat om het resultaat. Hij vroeg alle aanwezig bewindspersonen of zij nu elementen zien waarvan zij straks zeggen geen verantwoordelijkheid te (willen) dragen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks) memoreerde dat in verband met de aansprakelijkheidsverzekering van IT-bedrijven het Verbond van verzeke- raars en de Fenit tot een modus vivendi zijn gekomen. Werkt deze aanpak? Worden IT-bedrijven niet langer gehinderd omdat zij geen beroeps- aansprakelijkheid kunnen verzekeren?

De heer Vendrik wees erop dat De Nederlandsche Bank (DNB) noodplannen vraagt van het Nederlandse bankwezen. Zijn deze plannen inderdaad gemaakt en is de geldvoorziening definitief zeker gesteld? Hoewel gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor hun sociale diensten drong de heer Vendrik aan op bemoeienis van de landelijke overheid, omdat het hierbij gaat om uitkeringen aan mensen die nauwelijks financiële ruimte hebben. Kan de minister toezeggen dat de uitbetaling tijdig zal plaatsvinden? Juist deze mensen hebben behoefte aan een gevoel van veiligheid.

De luchtvaartbranche bezint zich, met de minister van Verkeer en Waterstaat, op een aantal aanvullende maatregelen, waaronder het weren van vliegtuigen bij gebleken niet-millenniumbestendigheid. Waarom wordt de voorwaarde dat de commerciële luchtvaart en noodvluchten wel gewoon mogen doorgaan, verbonden aan de beperking van het lucht- verkeer?

Het kernprobleem van het millenniumvraagstuk betreft de nucleaire installaties, ongeacht of dit kernwapens, kerncentrales of installaties bij wetenschappelijke instituten zijn, met name in Oost-Europa. Anderhalf jaar geleden hebben de minister van EZ en de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken al gezegd dat het inzicht daarin nog niet compleet is, dat eraan gewerkt wordt en dat er contacten worden gelegd. De Neder- landse bevolking heeft behoefte aan een helder statement van haar regering, bijvoorbeeld dat er geen 100% zekerheid is te geven over de veiligheid van kerncentrales, niet alleen in Oost-Europa, maar ook niet in de ons omringende landen. Green Peace heeft een rapport uitgebracht over de problemen in Oost-Europa. De conclusie die daarin getrokken wordt, is niet dat de kerncentrales die niet-millenniumveilig zijn gesloten moeten worden. Wat is de mening van de regering over dat rapport?

Antwoord van de regering

De **minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid** antwoordde dat er reeds gesproken is over de evaluatie, niet omdat het werk al gedaan is, maar omdat het in kaart brengen van de IT-problematiek uniek is. De minister wees op de wisselwerking tussen bedrijfsleven en instellingen, maar ook tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen. Daaruit zijn lessen te trekken. Het expertisecentrum is gevraagd om hulp bij de evaluatie van de bestuurlijke samenwerking, de communicatie en de veiligheidsvraagstukken. Het ministerie van BZK zal een nieuw handboek crisisbestrijding uitbrengen, waarin aandacht wordt besteed aan de

digitale veiligheid. Het feit dat daarvoor nu aandacht is, is de winst van het millenniumvraagstuk. Na het eerste kwartaal van 2000 krijgt de Kamer een gedegen evaluatierapport. Tot die datum blijft het millenniumplatform operationeel.

De minister wees erop dat in de millenniumnacht de aandacht vooral gericht is op problemen met ingebouwde chips en minder op systeemfouten die kunnen optreden in allerlei administratieve processen en softwareprogramma's die pas na de jaarwisseling opgestart worden en die niet als vitale processen zijn bestempeld. De regering kan nooit de verantwoordelijkheid op zich nemen voor allerlei private of semi-publieke systemen waarin, ook na de jaarwisseling, nog iets mis gaat. Bij het vaststellen van de prioriteiten is overeenstemming bereikt over de vraag wat de vitale processen zijn. De minister antwoordde dat hij en zijn collega's altijd aanspreekbaar zijn voor de gang van zaken op hun vakgebied.

De vraag is in hoeverre men kan vertrouwen op maatschappelijke actoren waarover de regering geen zeggenschap heeft. Bijna alle maatschappelijke, particuliere sectoren die als vitaal zijn gekenmerkt, hebben met de regering de volle verantwoordelijkheid op zich genomen daarover uitspraken te doen, bijvoorbeeld dat zij er alles aan gedaan hebben om ervoor te zorgen dat er gas en elektriciteit geleverd zal worden en dat er voedsel op de plank zal liggen in de supermarkten. Het begeleiden van het publieke vertrouwen is essentieel.

Het blijft belangrijk voorbereid te zijn op hypes vanuit het buitenland, waarop mensen paniekreacties kunnen vertonen. Daarom wordt iedere week het sentiment onder de bevolking gemeten, zodat daarop acties ondernomen kunnen worden. Op de berichten in de media over het niet-millenniumproof zijn van twee ziekenhuizen, is onmiddellijk gereageerd om ze tot de juiste proporties terug te brengen.

De millenniumoefening van 8 op 9 september is geslaagd, omdat er geen millenniumprobleem is opgetreden. Er wordt aan gewerkt om de problemen, die zich hebben voorgedaan op te lossen. Het kabinet houdt op 6 december opnieuw een millenniumoefening. Uit de eerste oefening zullen lessen getrokken worden. De wisselwerking tussen kabinet en ambtelijke top is in dezen van belang. In de oudejaarsnacht is de bestaande crisisorganisatie van kracht, met aan het hoofd de minister van BZK. De leden van het kabinet kunnen functioneel op de betreffende beleidsterreinen worden aangesproken en zijn als zodanig stand-by, met name voor de vitale processen. De ministers zijn aangesloten op het noodnet. Zij worden zelfs voorzien van een mobiel noodnetsysteem. Over het begeleiden van het publieksvertrouwen merkte de bewindsman op dat de millenniumkrant een groot succes is geweest. Wie de krant nog heeft, kan daarin de telefoonnummers vinden waar hij met zijn vragen terecht kan. Vanaf 22 november komen er nieuwe Postbus 51-tv-spotjes, radiospotjes en krantenadvertenties. Gegeven de stand van zaken is besloten geen tweede krant uit te brengen. Mocht eind december blijken dat een extra uitgave nodig is, dan is dat alsnog mogelijk. De rijksoverheid kan echter niet in alle situaties de vraagbaak zijn. De dagelijkse vragen moeten in de omgeving beantwoord worden. De vitale sectoren, maar ook de gemeenten en instellingen is meegedeeld dat zij aanspreekbaar moeten zijn. De voorbereidingen daarvoor worden getroffen. Het gaat daarbij niet alleen om noodposten of hulpposten in de millenniumnacht. Hierover is een conferentie gehouden met gemeentevoorlichters. De minister benadrukte een wettelijke verplichting tot het inrichten van noodposten niet te overwegen. Het is de eigen verantwoordelijkheid van de vitale sectoren, gemeenten en instellingen, die niet afgedwongen kan worden. Als een gemeente het erbij laat zitten, is zij aanspreekbaar. De gemeenteraad kan het instellen van hulpposten en noodvoorzieningen afdwingen. De minister zegde toe in de laatste rapportage van dit jaar over dit aspect nadere informatie te verstrekken.

Het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft een beleidslijn vastgesteld en gepubliceerd waarin staat hoe het met de luchtvaartsector omgaat. De Rijksluchtvaartdienst zal in de loop van december op basis van informatie en plannen van de luchtvaartmaatschappijen indien nodig aanwijzingen geven, eventueel ook internationaal. Vliegtuigen van maatschappijen waarvan het onzeker is of zij millenniumproof zijn, zullen niet vliegen rond het millennium. Uiteraard kunnen ter plekke maatregelen worden afgekondigd dat vliegtuigen waarover onzekerheid bestaat al dan niet het Nederlandse luchtruim binnen mogen komen.

Een aantal weken geleden zijn vertegenwoordigers van alle luchtverkeersgeleidingen bij elkaar gekomen. Er wordt keihard aan gewerkt om de luchtverkeersgeleiding binnen Europa op orde te krijgen. De kwetsbare gebieden zullen tot het laatste moment geaudit worden. Als het ergens niet in orde is, wordt dat bekend gemaakt en zal er handelend worden opgetreden. Wie een reis boekt rond de jaarwisseling, draagt daarvoor zelf de verantwoordelijkheid. Men kan informatie krijgen, niet alleen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, maar ook bij de luchtvaartmaatschappijen.

De minister antwoordde twee weken geleden zijn collega's herinnerd te hebben aan de bevrozing van wet- en regelgeving. De ministeries van SZW en Justitie hebben enkele wetsvoorstellen getemporiseerd. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft de invoering van de Postwet uitgesteld. Het ministerie van Financiën gaat terughoudend om met de invoering van wet- en regelgeving. De wetsvoorstellen die per 1 januari 2000 in werking treden, hebben de millenniumtoets doorstaan. De uitvoeringsinstellingen zijn daarvan eveneens op de hoogte.

De minister wees op mogelijk indekgedrag. Op het gebied van ondersteuning is al het mogelijke gedaan. Toch wordt er soms gevraagd om een bepaald type voorziening of hulp waarbij je je kunt afvragen of dat een camouflage is voor het niet op orde komen in eigen huis.

Namens de minister van SZW garandeerde hij dat degenen die op sociale voorzieningen zijn aangewezen, niet gedupeerd zullen worden. Voor het laatste debat in december kan misschien ook de minister van Verkeer en Waterstaat worden uitgenodigd als functioneel verantwoordelijke voor de Rijksluchtvaartdienst zodat zij een statement kan geven over de luchtvaartsector.

Er is een millenniumoefening gehouden in Rotterdam. DCMR heeft toezicht op alle chemische industrieën.

De absolute garantie dat het in Oost-Europa goed gaat met de nucleaire installaties kon de minister niet geven. Hij zegde toe zich ervoor in te spannen om via de Europese Unie en het Atoomgezelschap informatie te verwerven om een zo goed mogelijk inzicht te krijgen.

De **minister van Economische Zaken** antwoordde dat het Energie-millenniumplatform (EMP) heeft aangekondigd medio dit jaar klaar te zullen zijn voor de millenniumnacht. Omdat het zo belangrijk is dat deze sector echt klaar is, is daarnaar een review gedaan, zonder in de eigen verantwoordelijkheid van de bedrijven te treden. Zij benadrukte dat zij ervoor verantwoordelijk is dat de energiebedrijven hun werk goed doen en dat zij daarop toezicht moet houden, maar dat uiteindelijk de sector zelf verantwoordelijk is voor het oplossen van de millenniumproblematiek. Op 20 oktober 1999 is met het platform alles nog eens doorgesproken. Er zijn drie belangrijke onderwerpen. Het eerste is het afronden van de werkzaamheden van de energiedistributiebedrijven. Deze hebben op 1 oktober jl. verklaard dat zij klaar zijn met de vitale systemen. Het betreft zowel het fysieke distributiesysteem als het secundaire systeem, te weten de procesbewaking. Ook voor de kleinverbruiker zijn er tijdens de millenniumovergang inmiddels geen extra risico's boven de nu reeds bestaande risico's in de energielevering.

Het tweede punt betreft het maken van afspraken tussen de netbeheerders, de zelfopwekkers en de grote energieafnemers. Het is niet de bedoeling dat veel grote bedrijven overschakelen op de noodvoorziening. Er worden gesprekken gevoerd tussen de distributiebeprijven, de producenten en de grotere afnemers om ervoor te zorgen dat niet iedereen op hetzelfde tijdstip overschakelt op noodstroom, waardoor de spanning kan wegvallen. Er is traditioneel in de oudejaarsnacht relatief weinig afname. Dat levert ook dan problemen op. Er zullen dus stroomstoringen zijn in de oudejaarsnacht, omdat die zich de afgelopen vijf jaar ook hebben voorgedaan. Het verzoek aan de grote bedrijven is dan ook niet over te schakelen op de noodvoorziening, maar op het normale net te blijven. De afspraak is business as usual. De distributiebeprijven zullen dit zelf met hun grotere klanten communiceren.

Het derde punt betreft de helderheid van de bestuurlijke commandostructuur in de millenniumnacht. De commissie-Alders werkt daar ook aan en heeft de provincies en gemeenten daarover geïnformeerd. Het ministerie en het EMP zullen de komende weken de overheden nogmaals bezoeken om een en ander toe te lichten en uit te leggen. De commissie-Alders heeft in een brief de burgemeesters en commissarissen der koningin verzocht erop toe te zien dat de bedrijven overleg voeren met de beheerder van het netwerk in de regio over de te volgen procedure en handelwijze gedurende de millenniumwisseling. De minister verklaarde ervan overtuigd te zijn dat alles is gedaan wat moet gebeuren rond de energievoorziening, maar een garantie kan zij niet geven.

Medio september heeft het reguliere onderhoud van de kerncentrale Borssele plaatsgevonden. In die periode zijn de laatste aanpassingen voor het millennium aangebracht. Die aanpassingen van de echt vitale systemen zijn al eerder uitgevoerd. Als men voor 1 juli had willen testen, had men in een veel eerder stadium de centrale moeten stilleggen.

Daarom is de test gekoppeld aan het reguliere onderhoud. Die test is goed verlopen. De kerncentrale Borssele is nu geheel klaar voor de millenniumwisseling. De bewindsvrouw benadrukte dat onderscheid gemaakt moet worden tussen leveringszekerheid en veiligheid. Die veiligheid is goed getest.

Over het rapport van PA Consulting merkte de minister op dat, hoewel de chemiebedrijven als eerste zijn begonnen met het maken van noodplannen, zij daarmee nog niet klaar zijn. Zij maakte zich daar geen zorgen over, omdat in die sector heel goed gelet wordt op de processen. De oefening in Rotterdam is nauwlettend gevolgd door de milieu-toezichthouders. Externe communicatie is van groot belang om ervoor te zorgen dat iedereen op de hoogte is van de stand van zaken. De VNCI heeft aangegeven dat er geen bijzondere problemen meer zijn. Op 2 november heeft een gesprek plaatsgevonden tussen de VNCI, een aantal grote chemiebedrijven, de arbeidsinspectie, het millenniumplatform en ambtenaren van het ministerie van EZ. Afgaande op die gesprekken lijkt er geen reden meer te zijn om het millenniumprobleem in de chemiesector nog als een groot veiligheidsprobleem te beschouwen.

De minister noemde het zorgwekkend dat volgens het laatste rapport van PA Consulting slechts 54% van de middelgrote en 14% van de kleine bedrijven noodplannen hebben. Als aan het eind van de rit zich problemen voordoen, is het de eigen verantwoordelijkheid van deze bedrijven. De overheid kan slechts zoveel mogelijk instrumenten aanbieden om te helpen. Op de website van het millenniumplatform staat een complete checklist met branchespecifieke informatie, waarop men een noodplan kan baseren. Er worden ook nog verscheidene veegacties uitgevoerd om de bedrijven die op het allerlaatste moment nog hulp zoeken van dienst te zijn.

Enkele captains of food hebben zelf tegenover hun klanten de verklaring afgelegd dat de voedselvoorziening gegarandeerd is. Nog voor de zomer

is er een algemeen statement geweest van het millenniumplatform voeding.

De juridische werkgroep van het millenniumplatform, waarin overheid, bedrijfsleven en wetenschap zijn vertegenwoordigd, heeft overleg gevoerd met de zes grotere arbitrage-instituten om een eventuele hausse aan geschillen op te vangen door samenwerking. Er komt een gezamenlijke brochure en informatie op internet tot welke arbitrage-instituut men zich in welk geval kan wenden. Op 18 september heeft een seminar met rechters plaatsgevonden ter voorbereiding van de rechterlijke macht. De consument stapt niet zelf naar de arbitragecommissie. Als zich problemen voordoen, moet hij naar zijn leverancier gaan. Afhankelijk van het product wordt de betreffende arbitragecommissie ingeschakeld. Die procedure is altijd dezelfde en daarvan moet niet worden afgeweken. Mochten zich in een bepaalde sector erg veel problemen voordoen, dan zullen de arbitragecommissies de handen ineen slaan om ervoor te zorgen dat daar voldoende capaciteit is.

Inzake de beroepsaansprakelijkheidsverzekering van IT-bedrijven hebben drie IT-bedrijven zich bij het Verbond van verzekeraars gemeld voor een nieuwe verzekering. Aan die bedrijven is een polisvoorstel gedaan. Op dat voorstel is door de betrokken bedrijven nog niet gereageerd. Het Fenit en het Verbond van verzekeraars hebben hun meningsverschillen bijgelegd. De resterende punten worden op dit moment in goed overleg opgelost. De minister antwoordde dat de resultaten van de werkzaamheden van het millenniumplatform grondig geëvalueerd moeten worden. De lessen die daaruit getrokken kunnen worden, moeten goed worden onderzocht. Zij voelde er echter niets voor om het millenniumplatform een nieuwe taakopdracht te geven en te veranderen in een ICT-platform. Het ministerie van EZ heeft op 2 november een millenniumoefening gehouden in het kader van de energie die goed verlopen is.

De **staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties** wees erop dat de bedoeling van de millenniumoefening op 8 en 9 september was duidelijk te krijgen waar zich nog knelpunten voordoen bij de communicatie. De conclusie is dat de verbindingsoefeningen over het algemeen succesvol zijn verlopen. Tijdens de test bleek de handleiding van KPN voor het hanteren van het nationale noodnet onduidelijk te zijn. In de eerste week van december zal KPN een nieuwe gids uitbrengen waarin die zaken helder op een rijtje worden gezet aan de hand van de ervaringen met de proef, niet alleen voor het vaste noodnet, maar ook voor het mobiele. De commissie-Alders gaat uit van een scenario van een maximale tijdsduur van acht uur waarin de stroom uitvalt. KPN heeft aangekondigd het nationale noodnet gedurende een dubbele periode, dus zestien uur, in de lucht te kunnen houden in een dergelijke situatie. Het aantal aansluitingen op het noodnet levert knelpunten op. Voor die aansluitingen gelden twee hoofdprincipes. Het Rijk heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in het beschikbaar stellen van aansluitingen op het vaste noodnet, met name aan de decentrale overheden. Per provincie zijn twintig aansluitingen beschikbaar en per hulpverleningsregio nog eens twaalf. Elke gemeente is op dat net aangesloten. Niets staat gemeenten in de weg om als zij dat willen, zelfstandig extra aansluitingen op het nationale noodnet te vragen. Het Rijk heeft daarnaast het mobiele net beschikbaar gesteld aan provincies en hulpverleningsregio's. De knelpunten bij het aantal aansluitingen in den lande is mede door de goede medewerking van KPN een eind op streek om opgelost te worden. Voor 1 juli van dit jaar zijn nog zo'n 1100 aanvragen gedaan aan KPN voor extra aansluitingen. Die 1100 worden gegarandeerd verwerkt. Tussen 1 juli en 1 oktober zijn nog eens 900 extra aanvragen binnengekomen. KPN heeft toegezegd, er alles aan te doen om ook die 900 extra aan te sluiten. Dat zijn er dus 2000 extra. Dan blijft er een restcategorie van zo'n 100 à 150 aanvragen die zijn ingediend na 1 oktober. Of die aanvragen nog

allemaal kunnen worden gerealiseerd, betwijfelde de staatssecretaris. Daarover vindt op zeer korte termijn overleg plaats tussen VW, BZK en KPN om te kijken welke prioriteiten gesteld moeten worden en welke van die 150 aanvragen nog extra aangesloten moeten worden op het net. Wie in zo'n laat stadium nog met een aanvraag komt, kan er niet voor 100% op rekenen dat het nog lukt.

Over de aansluiting tussen het nationale noodnet en het openbare net zei de staatssecretaris dat de semafoondiensten die door nogal wat hulpverleningsinstanties worden gebruikt, met prioriteit aansluiting krijgen op het nationale noodnet. Verder wilde hij niet gaan, omdat andere aansluitingen op het nationale noodnet congestie kunnen veroorzaken, hetgeen contraproductief is.

De staatssecretaris wees erop dat het aantal alarmcentrales 112 de afgelopen drie jaar is uitgebreid van 21 naar 25. Ieder politiekorps heeft er dus een om het 112-verkeer in de eigen regio te verzorgen, met uitzondering van Zaanstreek dat meelift met Amsterdam. Het aantal bedienposities in deze alarmcentrales is verdubbeld van 50 naar 100, zodat per minuut zo'n 500 gesprekken kunnen worden opgenomen. Dat is de maximumcapaciteit. Het is bekend dat op hoogtijdagen mensen te snel 112 bellen. Essentieel is dat mensen 112 niet onnodig bellen. Daarvoor is in de millenniumkrant expliciet aandacht gevraagd. Landelijk zal in krantenadvertenties nog eens gevraagd worden 112 uitsluitend te bellen in levensbedreigende situaties en niet in gevallen van overlast. Bij overlast dient men de reguliere nummers van brandweer of politie te bellen. Over de vraag of extra voorlichting nodig is, is van gedachten gewisseld met de voorlichters van gemeenten. Zij zullen in de gemeentelijke voorlichtingscampagne aandacht vragen voor het niet nodeloos bellen van 112.

De bereikbaarheid van de hulpdiensten is uitdrukkelijk besproken met de gemeenten. Hun is schriftelijk en mondeling gevraagd ervoor te zorgen dat in iedere gemeente noodmeldpunten voor de burger openstaan, waar men fysiek naartoe kan gaan als men telefonisch geen gehoor krijgt. Gedacht wordt aan politiebureaus en dergelijke. Amsterdam zal alle stadsdeelkantoren openstellen, alle politiewijkposten en alle brandweerposten.

Desgevraagd verklaarde de staatssecretaris dat het rapport van de inspectie brandweezorg en rampenbestrijding aanleiding is geweest voor de minister van GSI en hem zich nogmaals schriftelijk in verbinding te stellen met alle burgemeesters in Nederland en hen te wijzen op hun verantwoordelijkheid voor het inrichten van noodposten. Ook is hen gezegd dat in de landelijke voorlichting verwezen zal worden naar de gemeentelijke voorlichting op dit punt. Deze verantwoordelijkheid is scherp benadrukt.

De commissie-Alders heeft de bestuurders van de hulpverleningsregio's inmiddels gevraagd door tussenkomst van de commissarissen van de koningin uiterlijk 26 november te rapporteren of in elke gemeente noodmeldpunten zijn en of daarover wordt gecommuniceerd met de burgers. De staatssecretaris zegde toe dat als die gegevens bekend zijn, zij openbaar gemaakt zullen worden, zodat helder is wie zijn verantwoordelijkheid wel of niet genomen heeft.

In de voortgangsrapportage van de projectbureaus millennium politie en brandweer is het nodige opgenomen over de stand van zaken rond de noodplannen. De staatssecretaris zegde toe daarvan een overzicht te maken en dat de Kamer toe te sturen. Na afloop van de proef in september heeft een groep commissarissen van de koningin op zich genomen de crisisbeheersing nader te bekijken. Zij zullen binnen drie weken daarover rapporteren. De staatssecretaris zegde toe dat zodra die rapportage er is, deze ter kennis te brengen van de Kamer.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Vendrik** (GroenLinks) stelde vast dat in de brief van de staatssecretaris het beeld van de risico's van de nucleaire installaties in Oost-Europa wederom niet compleet is. Na de Europese top in Keulen is actie ondernomen door een Europese werkgroep. Het Internationaal atoomagentschap heeft missies ondernomen naar Oost-Europa. Wat is de conclusie twee maanden voor 1 januari 2000? De doema heeft pas deze zomer de 30 kerncentrales in Rusland gezegd dat zij toch eens moeten nadenken over het millenniumvraagstuk. Wordt tegen de Oost-Europese landen gezegd dat het zeer op prijs gesteld wordt als de kerncentrales gesloten worden?

In welke mate is er sprake van een verhoogd risico als de kerncentrales op het elektriciteitsnet aangesloten blijven, zodat als zich een storing voordoet op het net, deze zich voortzet in een aangesloten kerncentrale? Welke conclusie trekt de regering hieruit?

Hoe is de situatie in de Europese Unie? Kunnen de burgers in de West-Europese landen met een gerust hart gaan slapen? Heeft de regering de garantie van de ons omringende landen dat de nucleaire centrales aldaar veilig zijn en er niets gebeurt? De heer Vendrik meende dat het kabinet die garantie voor de veiligheid moet geven, in ieder geval voor 1 januari 2000.

De heer **Wijn** (CDA) sloot zich aan bij de vragen van de heer Vendrik over kernenergie. Voorts refereerde hij aan een artikel in de NRC waaruit blijkt dat de infrastructuur in diverse landen achterstanden vertoont. Hoe staat de staatssecretaris daar tegenover? De heer Wijn verzocht de staatssecretaris te reageren op het bericht dat België, Frankrijk, Griekenland, Portugal en Zwitserland nauwelijks tot geen informatie beschikbaar hebben over hun vorderingen met de aanpak van het millenniumprobleem.

Volgens het millenniumplatform loopt de Duitse regering achter bij het oplossen van het probleem. Omdat het Nederlandse bedrijfsleven nogal afhankelijk is van het Duitse, bestaat het risico dat als gevolg hiervan in Nederland problemen kunnen optreden. Is de staatssecretaris het eens met de kritiek van het millenniumplatform dat de Europese Commissie en de directoraten voor energie- en industriebeleid bij de oplossing van de problemen een grotere rol behoren te spelen? Ziet hij aanleiding in de resterende tijd op bepaalde punten nog actie te ondernemen?

De heer **Cherribi** (VVD) sloot zich eveneens aan bij de vragen van de heer Vendrik over de nucleaire installaties in Oost-Europa. Waarom staat er zo weinig over deze kerncentrales en die in Pakistan en India in de rapportages?

Mevrouw **Augusteijn-Esser** (D66) stemde in met de vragen van de heer Vendrik over de kerncentrales in Oost-Europa. Zij verzocht om informatie over de kerncentrales in de Europese Unie, met name in Frankrijk en Duitsland. Volgens de deskundigen in Oost-Europa hebben zij wel een millenniumprobleem, maar niet in de vitale systemen. Duidelijk is geworden dat aandacht besteed moet worden aan de wisselwerking tussen de elektriciteitsnetten en de kerncentrales. Storingen in de elektriciteitscentrales hebben een nadelige invloed op de mogelijkheid kerncentrales op een veilige wijze uit te schakelen en opnieuw op te starten. Mevrouw Augusteijn meende dan ook dat dit wel een vitaal systeem is. De missies naar Oost-Europa waaraan Nederland heeft deelgenomen, hebben storingen gevonden in meetapparatuur, kantoor-automatisering en in vibratiesystemen. Als meetapparatuur uitvalt, kan

dat fataal zijn. Kunnen de niet-vitale systemen wel als zodanig beschouwd worden?

Mevrouw Augusteijn vroeg de staatssecretaris in hoeverre men in het Westen op de hoogte is van de millenniumbestendigheid van de kernwapensystemen. Is er reden zich daarover zorgen te maken?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA) stelde vooral belang in de stand van zaken van de aanpak van het millenniumprobleem in het buitenland, niet alleen van kernwapens en kerncentrales in Oost-Europa, maar ook in Israël en Zuid-Afrika. De rapportage geeft enig inzicht in de grensoverschrijdende problematiek. Wat is de stand van zaken in België en Duitsland rond de vitale sectoren?

Antwoord van de regering

De **staatssecretaris van Buitenlandse Zaken** verklaarde dat verschillende buurlanden in verschillende stadia actief zijn geworden met het bestrijden van het millenniumprobleem. Alle landen vertonen inmiddels een behoorlijke mate van activiteit. In Europees verband is mede op Nederlands initiatief een verregaande uitwisseling van informatie tot stand gebracht. Er worden onder andere workshops gehouden met nationale millenniumcoördinatoren en mensen uit verschillende sectoren. Er worden geen grensoverschrijdende problemen verwacht. Het probleem vanuit Nederlands perspectief is van twee kanten benaderd. Alle ministeries en diensten, waaronder het KNMI, de luchtvaart, de energiesector en de telecommunicatie, die te maken hebben met mogelijke grensoverschrijdende ketenproblematiek is gevraagd een inventarisatie te maken. Daarnaast is het afgelopen halfjaar een Europees proces op gang gekomen waarin met hulp van de Europese Commissie en de betrokkenen uit de verschillende sectoren inventarisaties zijn gemaakt over de stand van zaken. Voor Nederland worden geen bijzondere problemen verwacht, ook niet van de kerncentrales in West-Europa. De staatssecretaris zei een rapport te hebben ontvangen over een workshop over de ketenproblematiek in West-Europa. Hij zegde toe deze de Kamer te doen toekomen. De conclusies uit dat rapport zijn eveneens positief. Voor de staatssecretaris waren alle positieve berichten reden geen bijzondere acties te ondernemen. De landen met kernwapens berichten dat er in de wapensystemen zelf geen millenniumproblemen zitten, in casu opgelost zijn. Het enige waarover men zich voorzichtig uitlaat, zijn de waarschuwingssystemen. De Russen en de Amerikanen hebben daarvoor een oplossing gevonden. De officieren van dienst zullen in de millenniumnacht in Colorado Springs in de VS gezamenlijk dienst doen. Er is geen reden om daarbij van een alarmsituatie uit te gaan. Aan de situatie van de kerncentrales in Midden- en Oost-Europa is veel tijd en aandacht besteed om te bevorderen dat aldaar het nodige gebeurt. Dat is vooral gedaan door het Internationaal atoomenergieagentschap (IAEA). Het heeft veel gedaan aan bewustwording en ondersteuning van de operators in Midden- en Oost-Europa door technische handleidingen. Ook heeft men geholpen bij het oplossen van de millenniumproblemen in de kerncentrales. Inmiddels is men in die landen bezig met het opzetten van contingency planning. Begin november vindt een workshop plaats in Wenen. De IAEA wordt bijgestaan door de World Association of Nuclear Operators (WANO). Daarnaast worden bilateraal activiteiten ondernomen. De VS is zeer actief in Midden- en Oost-Europa. Nederland heeft aan twee missies naar de Oekraïne met experts van de KEMA deelgenomen. De WANO heeft missies uitgevoerd naar Russische kerncentrales. De Amerikanen leveren nieuwe computerapparatuur voor de Russische kerncentrales. Over de volle breedte worden door internationale organi-

saties en in bilaterale samenwerking de autoriteiten in Midden- en Oost-Europa met raad en daad terzijde gestaan.

In alle landen in Midden- en Oost-Europa zijn inmiddels nationale regelingen getroffen met een eigen plan van aanpak, gericht op de kernenergiesector. De richtlijnen van de IAEA zijn daarbij als grondslag genomen. In alle kerncentrales van Oost-Europa zijn inventarisaties gemaakt van eventuele millenniumproblemen. Er zijn problemen aangetroffen in meetapparatuur en systemen voor kantoorautomatisering, maar niet in de beheerssystemen die de veiligheid van de reactor zelf betreffen. De individuele kerncentrales stellen zelf noodplannen op. De IAEA heeft een stand-by unit in Wenen, speciaal voor de millenniumnacht. Volgens het oordeel van de experts is er weinig reden om te vrezen voor acute problemen in de kernreactoren zelf.

Er is meer aandacht gekomen voor de relatie tussen de centrale en het elektriciteitsnetwerk. Als het netwerk uitvalt, heeft dat consequenties voor het functioneren van de centrale. De workshop in Wenen behandelt dit probleem. Afhankelijk van de uitkomst kunnen verdere acties ondernomen worden. Het feit dat men zich nu met dit probleem bezighoudt, duidt erop dat de overige acties naar het inzicht van de experts tot voldoende resultaat hebben geleid.

De staatssecretaris was van oordeel dat er grote vooruitgang is geboekt in de aanpak van het probleem in Midden- en Oost-Europa. Het is moeilijk een garantie te geven voor zaken die men niet in eigen beheer heeft. Hij stelde dat de Nederlandse regering voldoende eigen activiteiten heeft ondernomen ten opzichte van internationale organisaties, andere landen en operators van kerncentrales. Daarnaast heeft de Nederlandse regering voldoende druk uitgeoefend op internationale organisaties om hun verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te zorgen dat in de betrokken landen plannen van aanpak komen. Hij herhaalde dat de experts menen dat de kans op een catastrofe bijzonder gering is. Het is echter altijd mogelijk dat er problemen ontstaan in de energievoorziening zelf. De staatssecretaris benadrukte dat de inventarisatie is gemaakt, dat waar nodig de vitale systemen worden hersteld en gemoderniseerd en dat er noodplannen zijn opgesteld, overeenkomstig hetgeen in West-Europa gebeurt.

De **minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid** merkte over het rapport van Green Peace op dat daarin wel heel erg van veronderstellingen wordt uitgegaan. Omdat het rapport in augustus is uitgebracht, zijn daarin nog niet alle acties verwerkt die de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken heeft genoemd. Hij zegde toe in de volgende voortgangsrapportage daarop nader in te gaan. De vragen die onbeantwoord zijn gebleven, zullen schriftelijk worden beantwoord.

Overleg met de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Vragen en opmerkingen uit de commissies

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA) informeerde naar de actuele stand van zaken rond de millenniumbestendigheid van ziekenhuizen, c.q. afdelingen van ziekenhuizen. Hoe staat het met de afstemming tussen thuiszorg en ziekenhuizen?

Mevrouw Wagenaar vroeg voorts naar de beschikbaarheid en bereikbaarheid van ambulances, met name in de kwetsbare regio's. Hoe staat het met de grensoverschrijdende problematiek, met name in Zeeland? Kan de minister iets meer zeggen over de GGD'en? Ondanks de inzichtelijke rapportage maakte mevrouw Wagenaar zich daar zorgen over.

De heer **Cherribi** (VVD) sloot zich aan bij de vragen van mevrouw Wagenaar. De twee rapporten van de inspectie zijn interessant, hoewel zij

geen eendoordeel geeft over de capaciteit en de continuïteitsbewaking in de 28 regio's. Hoe staat de minister tegenover het voorstel de door het platform zorg opgebouwde ervaring, kennis, netwerken en cetera te benutten om de digitale samenwerking binnen de sector van de gezondheidszorg te bewerkstelligen?

Mevrouw **Augusteijn-Esser** (D66) ging ervan uit dat sinds het laatste onderzoek het een en ander is verbeterd in de millenniumbestendigheid van de zorgsector. Kan de minister de vitale zorg binnen een regio garanderen? Na de berichten over de ziekenhuizen is het belangrijk dat er openheid van zaken wordt gegeven over de actuele stand van zaken. Mevrouw Augusteijn benadrukte het belang van openheid. Als systemen niet goed werken, moet dat gewoon gezegd worden, want het betekent niet dat er geen zorg is. Als de ene operatiekamer niet goed werkt, kan de andere in hetzelfde ziekenhuis dat wel.

De heer **Wijn** (CDA) sloot zich aan bij de vraag de bestaande problemen opnieuw te inventariseren en deze openbaar te maken. Dat geldt vooral voor de vitale zorg, spoedeisende hulp, intensive care, operatiekamers en ambulances. In welke regio's is de continuïteit niet gewaarborgd? Welke extra inspanningen moeten daarvoor geleverd worden? De heer Wijn drong er sterk bij de minister op aan alles te ondernemen om ervoor te zorgen dat de zorgsector klaar is voor de millenniumwisseling. De minister kan bekend maken welke instellingen in gebreke blijven, want de vitale zorg moet gegarandeerd zijn.

Antwoord van de regering

De **minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport** antwoordde dat als zij de balans opmaakt met nog 32 werkdagen te gaan voor de millenniumwisseling, deze voor haar positief uitvalt. De zorgsector is heel snel in actie gekomen. In 1997 is al het millenniumplatform zorg (MPZ) ingesteld. De inspectie van de gezondheidszorg speelt een belangrijke rol bij het toezicht houden. Het is bij de millenniumproblematiek als bij een natuurwandeling, want hoe beter je kijkt, hoe meer je ziet. Geen enkele sector is zo grondig geïnspecteerd op millenniumbestendigheid als de zorgsector. Uit de oktoberrapportage van de inspectie blijkt dat nog niet alles in orde is. Van de zorginstellingen is 85% klaar om op eigen kracht het nieuwe millennium in te gaan. Zestien ziekenhuizen lopen achter, waarvan twee nog vrijwel niets gedaan hadden. Ook twintig centrale posten ambulancevervoer en vier GGD'en liepen achter. Het MPZ biedt extra ondersteuning. De inspectie onderneemt extra activiteiten. De twee ziekenhuizen die heel sterk in gebreke blijven, zijn op het ministerie ontboden. Zij werken nu hard aan een oplossing.

De minister merkte op dat het mogelijk is een ziekenhuis een aanwijzing te geven om een deel of zelfs het hele ziekenhuis te sluiten of een aansporing om sneller aan een oplossing te werken. En kan alleen maximale druk uitgeoefend worden. De inspectie volgt de achterblijvende zorginstellingen op de voet. Half november brengt de inspectie een nieuwe rapportage uit over de achterblijvers. De eindsprint wordt zeer krachtig ter hand genomen. De minister verwachtte dat uit dit rapport zal blijken dat alle instellingen een voldoende krijgen. Als dit niet het geval is, is de mogelijkheid van de aanwijzing volop aanwezig om te voorkomen dat in de millenniumnacht iets in bedrijf is, dat niet millenniumproof is. De minister zegde toe het rapport de Kamer te doen toekomen. Als de Kamer daarin aanleiding ziet voor een spoedoverleg, kan daaraan worden tegemoet gekomen.

Er wordt nauwlettend op toegezien dat over de communicatie tussen de zorgaanbieders op regionaal niveau afspraken worden gemaakt. De coördinerende GGD'en hebben binnen hun regio een taak te vervullen

voor het mesocontinuïteitsplan. Ook dit wordt door het MPZ ondersteund. De inspectie volgt tevens de voortgang bij alle coördinerende GGD'en. De minister antwoordde de financiële knelpunten bij het ambulancevervoer in Zeeland en de organisatorische en kwaliteitsknelpunten op de Waddeneilanden te hebben opgelost met extra financiën. De ambulance-sectoren zullen ook door de inspectie beoordeeld worden op millenniumbestendigheid. Als dat oordeel negatief is, moet voor vervangende activiteiten gezorgd worden. De minister verwachtte niet dat er in die nacht meer ambulances nodig zullen zijn. Voor de ambulancebedrijven is de communicatie heel belangrijk. Om die reden is de oefening met het noodnet gehouden. Of de ambulances uit Zeeland bij Belgische ziekenhuizen terecht kunnen, hangt af van de millenniumbestendigheid in het buurland. De minister benadrukte de zorgvuldigheid waarmee Nederland dit probleem aanpakt. In november wordt bekeken of men in voldoende mate op België kan terugvallen. Als dat niet het geval is, moeten de mogelijkheden in Brabant bekeken worden. Zeeland moet de garantie hebben dat gedurende die nacht voldoende zorg aanwezig is. Daarover worden afspraken gemaakt.

Voor de zorgsector geldt dus dat het MPZ alle instellingen die nog niet voldoende zijn voorbereid op de millenniumnacht, ondersteuning aanbiedt. De minister verklaarde dat aan het eind van het jaar zij de vitale zorg, die nodig is garandeert, omdat niet alles in een regio hoeft te functioneren om toch voldoende zorg beschikbaar te hebben. Dat geldt voor alle regio's. Nagegaan moet worden of dit ook geldt voor Zeeuws-Vlaanderen, gezien de situatie in België. Voor de communicatiesystemen kan die garantie nog niet gegeven worden, omdat 10% van de verbindingen nog niet in orde is.

De aandacht voor de millenniumwisseling heeft alle partijen in de zorg zeer bewust gemaakt van het belang van goede informatietechnologie. Het ICT-bewustzijn is daardoor toegenomen. Deze kennis mag niet verloren gaan. Er is reeds een ICT-platform zorg onder leiding van de heer Brinkman. Met het MPZ is afgesproken dat het zal zorgdragen voor een goede overdracht van de kennis. Het MPZ zal een evaluatierapport opstellen. Om die reden werkt het MPZ ook na het millennium door tot na de schrikkelidag tot 10 april 2000. De overdracht betreft twee soorten ervaring, namelijk met ICT en met de voorbereiding op calamiteiten. Ook op dat gebied moet het MPZ de kennis overdragen.

De minister antwoordde dat de thuiszorgorganisaties die lid zijn van de branchevereniging BTN weinig hebben gedaan aan de millenniumproblematiek. De plannen worden niet voortvarend geïmplementeerd. Met de drie instellingen zijn vervolgsafspraken gemaakt. De inspectie heeft ze opnieuw bezocht en gemeld dat zij nu voldoende voorbereid zijn. In het mesocontinuïteitsplan per regio moet worden vastgelegd welke capaciteit de thuiszorg rond de millenniumwisseling inzet en beschikbaar heeft. Ook moet men de communicatie geoefend hebben, mocht de elektriciteit of het noodnet uitvallen.

De **minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid** vulde aan dat er geen verschil van mening bestaat tussen de minister van EZ en de minister van VWS over het al dan niet voortbestaan van het millenniumplatform. Het MPZ zal de kennis die het heeft vergaard, overdragen aan een bestaand ICT-platform zorg. De minister van Economische Zaken heeft de vraag of het millenniumplatform blijft bestaan met nee beantwoord. De minister voor GSI herhaalde het expertisecentrum de opdracht te hebben gegeven in kaart te brengen wat het millenniumplatform aan kennis heeft opgeleverd waarmee verder gewerkt moet worden. Of die bijvangst op een andere manier bewaard moet worden, moet door iedere minister afzonderlijk worden beoordeeld. Tot de schrikkelidag zullen de diverse platforms nog operationeel zijn. De minister van GSI benadrukte dat de

kennis gebruikt zal worden en zegde toe het standpunt in dezen op schrift te stellen.

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
De Cloe

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
De Boer

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Biesheuvel

De voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Essers

De griffier van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Coenen